

REGIONÁLIS E-GOVERNMENT¹, AVAGY ELEKTRONIKUS KORMÁNYZAT A TÉRSÉGI IGAZGATÁSI FELADATELLÁTÁSBAN

(Regional E-Government, or Electronic Government in the Field
of Regional Administrative Tasks)

TÓZSA ISTVÁN

Kulcsszavak:

elektronikus kormányzat régióigazgatás

A tanulmány az információs társadalom kialakulása által gerjesztett info-kommunikációs technológiák közigazgatási területen való alkalmazási lehetőségeit próbálja összefoglalni, külön figyelmet fordítva a közigazgatási reform egyik időszzerű kérdésére, a regionális igazgatásra, pontosabban ennek az új területnek az elektronikus kormányzattal való lehetséges viszonyára.

Ennek a tanulmánynak a témája ugyan a regionális léptékű elektronikus kormányzat fogalmi körének lehatárolása, de ennek során nem kerülhető meg az információs kommunikációs technológia (ICT) eszközeinek települési, sőt családi szintű értékelése, hiszen az információs társadalom és a globalizáció korában az atomizálódó, individualizálódó csoportok világhálón való újraszerveződése az egyik legjelentősebb térformáló erővé válik. Ennek a folyamatnak a tünete a regionális fejlődésben a globalizálódó városok megjelenése. *Enyedi György* (2000; 2002) gondolatmenetét követve, a globalizációs világhálón aktívan megjelenni képes település, intézmény, állampolgár jelen van a régióközpontban is, az erre képtelen település, intézmény és állampolgár pedig egyre inkább lemarad, és az adott földrajzi tértől függetlenül, végtelen távolságba kerül a régióközponttól. A regionális elektronikus kormányzatot tehát, mint területi integráló erőt, eszközt és lehetőséget célszerű kezelni.

Az információs társadalom megjelenése Kelet-Közép-Európában

A nyugati demokráciákban az 1960-as években elkezdődött információs robbanás hullámai a vasfüggöny leomlása után érték el igazán Európának a keleti felét – igaz, hogy a hullámokon lovagló technológia ekkor ért el egy olyan csúcsformát, amely világszerte azóta is növekvő pályán tartja az információ-gazdaságot. Így a nyugatra nyitott kapukon beáramló ICT termékeny talajra és fogékony közegre lelt az új európai demokráciákban, amint azt Észtország vagy Szlovénia példája bizonyítja.

A Mediaresearch egyik felmérése (1. táblázat) szerint az EU-hoz első körben csatlakozó országok között a vezető internethasználók a szlovének (100-ból 37 lakos), míg a lengyelek 8, a litvánok és lettek 7–7 fővel zárják a sort. Bár ők sincsenek túlságosan rossz pozícióban, ha az EU tagországok internetes sereghajtóihoz hasonlítjuk őket: a görögökhöz, spanyolokhoz, portugálokhoz (7–7 fővel).

1. TÁBLÁZAT

*Az internethasználó állampolgárok („netizens”) aránya
(The Rate of Internet-user Citizens „Netizens”)*

Kelet-közép-európai országok	100 főből netizen	Európai uniós országok	100 főből netizen
		Svédország	41
Szlovénia	37	Finnország	32
Észtország	25	Dánia	29
		U.K.	21
		Németország	19
		Hollandia	19
Csehország	16	Luxemburg	17
		Belgium	13
		Írország	12
Szlovákia	11	Ausztria	10
Magyarország	9	Franciaország	10
Lengyelország	8	Olaszország	9
Lettország	7	Spanyolország	7
Litvánia	7	Görögország	7
		Portugália	7
<i>További összehasonlítás céljából:</i>			
Oroszország	3	USA	41
Ukrajna	2	Japán	17

Forrás: Mediaresearch 2000.

Az információs társadalomban a tudás és az információ továbbítására alkalmazott eszközök és szolgáltatások felértékelődnek. A közép-európai új demokráciák a globalizáció felé nyitott gazdaságukkal készségesen fogadják az ICT eszközöket, bár az internethasználók között megfigyelhető egy markáns korosztályi „lejtő” (2. táblázat). A fiatal generáció sokkal inkább fogékony az ICT iránt, s ez nem csak a PC-k és a világháló használatában nyilvánul meg, hanem az SMS, a WAP, az MMS, sőt a GPS és a GIS használatában, ill. alkalmazásában is.

2. TÁBLÁZAT

*A generációs, vagy korosztályi lejtő az internethasználat tükrében Magyarországon
(The Generation or Age-group Slope in the Mirror of Internet-use in Hungary)*

Életkori csoport	16–25	26–35	36–45	46–55	56 <
Otthoni hozzáférés és használat	42%	22%	19%	14%	3%
Nem otthoni használat	51%	24%	15%	8%	2%

Forrás: Kopint-Datorg 2001.

„E-gap”, azaz elektronikus szakadék formálódott azok között, akiknek van, és akiknek nincsen hozzáférésük az Internethez. Akinek az otthonában nincsen hozzáférési lehetőség a világhálóhoz, elvileg megteheti az iskolában, ill. a munkahelyén vagy internetes kávézókban, ill. a vidéki teleházakban.

Kelet-Közép-Európában az információs társadalom kialakulásának első impulzusait nem a kormányok adták, hanem a civil szervezetek (NGO-k). Így Magyarországon a Nemzeti Informatikai Stratégiát 1995-ben a civil szféra dolgozta ki, míg a kormány csak négy évvel később, 1999-ben hirdette meg a „Válasz az információs társadalom kihívásaira” elnevezésű programját. Az ICT egyrészt sokkal gyorsabban fejlődik, mint a társadalom szociális és környezeti tudata, másrészt a társadalmi jelenségeket, az életmódot nagymértékben képes befolyásolni az ICT eszköztára. Az állampolgárok nagyobb érdeklődést tanúsítanak a közügyek iránt, amint megvan a lehetőségük, hogy az ICT eszközök segítségével állandóan figyelemmel kísérjék a helyi és a központi politika alakulását, sőt, a döntési folyamatokba valamilyen formában bele is szóljanak. Az így kibontakozó „on-line” demokrácia természetesen feltételezi, hogy a lakosságnak van hozzáférése az ICT eszközökhöz és van olyan tudása, amellyel azokat kezelni tudja. Természetesen ez nem csak az ún. polgárbarát, ill. ügyfélbarát közigazgatásban nyilvánul meg, mint az „e-government”. Az igazi húzóerő az internetes hozzáférést lépésről lépésre jobban megközelítő mobiltelefonok lavinaszerű terjedése, az elektronikus vásárlás, az „e-business”, a bankügyletek elektronikus intézése, az „e-banking”, a távoktatás, az „e-learning”, a távmunka lehetőségének a megjelenése, és mindenekelőtt a szórakoztató elektronika.

Az információs társadalom és az elektronikus közigazgatás

Az információs, ill. a tudás-társadalom népszerű témája a szociológiai kutatásoknak is, megközelítéséről Glatz Ferenc (2000) nyújt jó összefoglalót, míg Kiss-Varga (2001) jellemzésében az intelligens régió meghatározása vetíti előre a regionális e-kormányzat „árménykát”.

Információs társadalomról akkortól beszélhetünk, (1) amikor a családoknak legalább 80%-a rendelkezik hálózatra kötött, ill. modem PC-vel vagy mobil internet eléréssel. A PC-vel való ilyen nagyarányú rendelkezés a közép-európai országokban a közeljövőben megvalósíthatatlannak tűnik, ám az a megjegyzés, hogy ezt kiválthatja a mobiltelefonról történő internet elérés, már korántsem tartozik az elérhetetlen vágyak világába. Az információs társadalom további feltétele, (2) hogy a központi kormány ügyfélszolgálat 75%-ban, míg a helyi, települési önkormányzatok ügyfélforgalmának 50%-a intézhető elektronikus úton (is). Ha az 1990-es évek fejlődési ütemét vesszük alapul, az információs társadalom virágkora Közép-Európában 2015-re érhető el.

Magyarországon az információs társadalom kialakulását olyan tünetek kísérik, mint a rendszerváltás óta eltelt időszakban a távközlési rendszerek soha nem látott méretű fejlődése, a családok javuló PC ellátottsága, az iskolák internetes hozzáféré-

sének megoldása (SuliNet), az országos jelentőségű adatok hálózatba építése (pl. a KIKERES vagy a TEIR).

Ami az elektronikus közigazgatást illeti, a fő probléma az, hogy az intézményrendszer túl merev az ICT eszközök adaptálására. Ez megnyilvánul a köztisztviselők ICT tudásszintjének viszonylag alacsony átlagos színvonalában, valamint az intézmények szervezeti felépítésének tradicionális merevségében. Az eljárásjoggal szabályozott ügyintézés munkalépései (workflow) a hagyományos, manuális, az ügyfelek személyes megjelenését többnyire igénylő ügymeneteket alkalmaz.

3. TÁBLÁZAT

Az információs társadalom kialakulásának előre jelzett fázisai Magyarországon, a kelet-közép-európai helyzetet reprezentálva

(The Forecasted Phases of the Evolution of Information Society in Hungary, representing the Situation of Central and Eastern Europe)

Idő	Eszköz	Családok	Vállal- kozások	Központi kormány	Helyi ön- kormány- zat
2000- ben	Saját PC	18	60	100	70
	Internet-hozzáférés	1,5*	20	100	30
	Mobil internet- hozzáférés	0	0		
	Saját honlap		5	85	25**
	E-közigazgatás			0	0
2005- re	Saját PC	50	90	100	100
	Internet-hozzáférés	20	60	100	60
	Mobil internet- hozzáférés	30	90		
	Saját honlap		25	100	60
	E-közigazgatás			10	1
2010- re	Saját PC	70	100	100	100
	Internet-hozzáférés	35	80	100	100
	Mobil internet- hozzáférés	60	100		
	Saját honlap		35	100	90
	E- közigazgatás			50	25
2015- re	Saját PC	80	100	100	100
	Internet-hozzáférés	50	90	100	100
	Mobil internet- hozzáférés	90	100		
	Saját honlap		60	100	100
	E- közigazgatás			75	50

* de 8% hozzáfér a munkahelyén

** kisebb településeken a honlapot először magánszemélyek vagy civil szervezetek készítik el, a polgármesteri hivatal ezeket később veszi át.

Forrás: Válaszok az Információs Társadalom Kihívásaira c. Miniszterelnöki Hivatal program 1999 és saját becslés.

Az információs társadalom és a közigazgatás interferenciája szempontjából nagyon érdekes az ország egyik legnagyobb saját bevétellel rendelkező önkormányzatának, a budaörsinek a polgármesteri hivatala, ahol megvalósult a jelenlegi körülmények között lehetséges legtökéletesebb helyi elektronikus igazgatás, megszűnt a papír alapú munka. A beérkező dokumentumokat digitalizálják, s innen kezdve a belső számítógépes rendszeren keresztül, kizárólag digitális formában folyik az ügyintézés, amely belső ellenőrzési pontokkal kiépítve biztosítja a hatékony és gyors munkavégzést. Arra viszont, amit az on-line demokrácia feltételez, nevezetesen, hogy az ügyét digitálisan a hivatalba juttató ügyfél a saját ügyének az intézésére rálátással bírjon, s interaktív módon történjen az ügyintézés, Budaörsön sincs természetesen lehetőség, mivel a tradicionális, eljárásjogilag szabályozott ügymenet erre nem ad lehetőséget. Vagyis, jelenleg a helyi igazgatásban a majdani, kívánatos interaktív és transzparens (az ügyféllel párbeszédet folytató, átlátszó) e-kormányzat helyett, kedvező körülmények között egy intra-aktív, (belső) e-kormányzat valósulhat meg.

Mobil forradalom

A küszöbön álló újabb ICT forradalom nagyban hozzá fog járulni az információs társadalom megvalósulásához. Ezt pedig részben a mobiltelefonok internetes elérhetőséget biztosító generációi, részben pedig a vezetékes telefonok ISDN vonallal és VMC (hang e-mail) berendezéssel való felszerelése hozza létre. Ez utóbbi eszköz lehetővé teszi, hogy otthoni PC nélkül, egyszerűen a „hagyományos” telefonon keresztül is elérhessük az internetet. A Netsurvey 2003. évi egyik felmérése szerint Magyarországon 2 millió ember tud hozzáférni az Internethez valamilyen formában. A fogadásra képes kártyákkal rendelkező mobiltelefon készülékek száma 2003-ra már elérte a 6,8 milliót! (3,4 millió Westel, 2,6 millió Pannon és 0,8 millió Vodafone előfizetővel.) Ha ehhez hozzávesszük, az évente mintegy 100 ezer új bekötéssel bővülő vezetékes, lakossági telefon fővonalak számát (4,1 millió), akkor azt mondhatjuk, hogy az ország lakosságának megfelelő számú telefonvonal működik Magyarországon. További, ill. járulékos internet-elérést biztosít a kábeltévé társaságok ún. kábeltelnet szolgáltatása és az ADSL új generációs telefonvonal. Amennyiben a vezetékes telefonok VMC, ill. VoIP kibővítése és a mobil internet-elérés megvalósul, az egész ország számára nyitva áll az út az információs szuperstrádára.

Régióigazgatás

A régióigazgatás a leglényegesebb része a területi közigazgatási reformnak, nevezetesen, hogy választott önkormányzattal rendelkező régiók alakuljanak ki az 1996. évi területrendezési törvényben körvonalazott NUTS 2 szintű, ún. statisztikai nagyrégiók helyén. A régiók lehetséges közigazgatási szerepével számos szakirodalom (Horváth 2000; Sente 2001; Kovács 2002) és kutatás (Bende-Szabó 2001; Ivancsics 2001; Pálné Kovács 2001; Szigeti 2001) foglalkozik. Jelen tanulmányban

a régióigazgatásnak csak azok az aspektusai szerepelnek, amelyek az elektronikus regionális kormányzat kialakulása szempontjából jelentősek lehetnek.

A régióigazgatás tulajdonképpen a helyi igazgatás körébe tartozik, szemben a központi igazgatással (Lőrincz 2001). Jelenleg, 2003 elején, a helyi igazgatás két-szintű: települési és megyei, ami megfelel a NUTS 5 és NUTS 3 szinteknek, azzal a megjegyzéssel, hogy a megyének az 1990. évi Önkormányzati törvény óta *alig van* igazgatási funkciója. Sem a mikrorégióknak, a NUTS 4-nek megfelelő statisztikai kistérségnek, vagy a településszövetségnek és intézményfenntartó települési társulásnak, sem pedig a makrorégióknak, a NUTS 2 szintnek megfelelő statisztikai régióknak, agglomerációknak vagy területfejlesztési társulásnak nincsen más, mint forrás-újraelosztó, ill. területi tervezési funkciója. Ha tehát az igazgatási funkciókat helyi szinten, de a település határait túllépve próbáljuk azonosítani, jelenleg a fővárosi önkormányzatra és a megyei önkormányzatokra lehet gondolni. A régióigazgatás területi szerkezetében kézenfekvő a megyei önkormányzati rendszer kiterjesztését venni alapul, különösen, mivel a központi kormány dekoncentrált szervei is általában a megyehatárokhoz igazodó illetékességi területen látnak el területi/helyi igazgatási feladatokat. Ezek mellett területi/helyi igazgatási feladatok tartoznak a körjegyzőségekhez és a kereskedelmi és iparkamarák területi hivatalaihoz is. Ha teljes kört szeretnénk kapni, hogy jelenleg Magyarországon mely intézmények látnak el régióigazgatásnak minősülő funkciókat, akkor még azt is figyelembe kell venni, hogy a dekoncentrált szerveket négy intézmény típusba lehet sorolni, ahogy azt a 4. táblázat mutatja.

4. TÁBLÁZAT

A régióigazgatás jelenlegi szerkezete Magyarországon (2003)
(*The Present Structure of Regional Administration in Hungary, 2003*)

Decentralizált intézmények	Az állam dekoncentrált területi igazgatási szervei
1. Megyei önkormányzat	1. Rendvédelmi és rendészeti intézmények (rendőrség, határőrség, tűzoltóság, polgárőrség)
2. Fővárosi önkormányzat	2. Nyilvántartási intézmény (Központi Statisztikai Hivatal)
3. Körjegyzőség	3. Pénzügyi és ellenőrzési intézmények (adóhivatal, vám- és pénzügyőrség)
4. Kereskedelmi-, szakmai- és iparkamarák területi irodái	4. Felügyeleti szervek és hatóságok (pl. közigazgatási hivatal, nemzeti park, környezetvédelmi felügye- lőség, vízügyi, erdészeti igazgatóság, bányakapitány- ság, közlekedési, fogyasztóvédelmi felügyelet, ÁNTSZ, főépítési hivatal, földhivatal stb.)

Forrás: Saját szerkesztés.

A 4. táblázatban foglaltak közül, a régióigazgatás területi alapját a megye-beosztás képezheti, azzal a megszorítással, hogy a dekoncentrált szervek, a szakmai önkormányzatok területi kirendeltségeinek és a körjegyzőségek illetékességi területét lehetőleg a megye, vagy legalább a megyékből fölépülő régiók határaihoz kell igazítani.

5. TÁBLÁZAT

A megyei igazgatás szerkezete
(The Administrative Structure in County Level)

Hatósági platformok	Feladat		Költségvetés	
	Hatósági illetékesség	Intézmények*	Közygyűlés	Bizottságok, mint pl.
Megye háza,	Közegészség-ügy Közüoktatás	Kórházak Középisüolák	A képviseleket a pártok listái alapján közvetlenül választják,	Pénzügyi és ellenőrzési Gazdasági és közbeszerzési
Illeték hivatal,	Kultúra	Színházak Múzeumok	kivéve a megyei jogú városokat.	Ügyrendi Egészségügyi Kulturális
Védelmi hivatal,	Szociális ellátás	Öregek otthona Hajléktalan szállók		Területfejlesztési
Megyei levéltár	Gyermeükgondozás, gyámügy	Gyermeügotthonok		Idegenforgalmi és nemzetközi kapcsolatok

*Települési funkcióként is szerepelhetnek.

Forrás: Sajat szerkesztés.

6. TÁBLÁZAT

A megyeháza egy lehetséges szerkezeti modellje (Veszprém megye nyomán)
(A Possible Structural Model of Local Governments in County Level in
[Based on Veszprém County])

Elnök		
Védelmi hivatal	Főjegyző és főjegyző helyettes	Alelnök
Elnöki kabinet iroda		
Hivatalok		
Gazdasági hivatalok	Sajtóiroda	Illetékhiatal
Költségvetési részleg	KÉPVISELŐI IRODA	Illeték kiszabási részleg
Pénzügyi részleg		Illeték ellenőrzési részleg
Vagyonkezelő részleg		Illetékbehajtó részleg
MEGYEI KÖNYVTÁR		
Oktatási és kulturális intézmények	Regionális kapcsolatok hivatala	Egészségügyi és szociális intézmények

Forrás: Sajat szerkesztés.

Az 5. és 6. táblázatra tekintve megállapítható, hogy jóllehet a területi közigazgatás jelenleg megyei keretek közé szerveződött, a megyei önkormányzatoknak ebben kevés a szerepük. Bár a megyei főjegyzői hatáskörök kiterjesztése folyik, de a területi szolgáltatási feladatok és a főjegyzői igazgatási feladatok tartalmilag nem kap-

csolódnak egymáshoz. Ebből ismét az állapítható meg, hogy a megye a régióigazgatásban elsősorban csak területi kereteket biztosíthat. A régióigazgatást NUTS 2 szinten, a jelenlegi struktúrák, a megyerendszer és a települési önkormányzatok meg- és fenntartásával a 7. táblázatban ábrázolt szervezeti keretek mellett lehet megvalósítani.

7. TÁBLÁZAT

A régióigazgatás egyik lehetséges szerkezete
(*One of the Possible Structure of Regional Administration*)

RÉGIÓIGAZGATÁSI KOORDINÁCIÓS SZERVEZET		
1. megyei közgyűlés és MJV	2. megyei közgyűlés és MJV	3. megyei közgyűlés és MJV
megyei és/vagy regionális illetékességű dekoncentrált szervek		
települési önkormányzatok		
megyei és/vagy regionális illetékességű szakmai kamarák		
körjegyzőségek	körjegyzőségek	körjegyzőségek

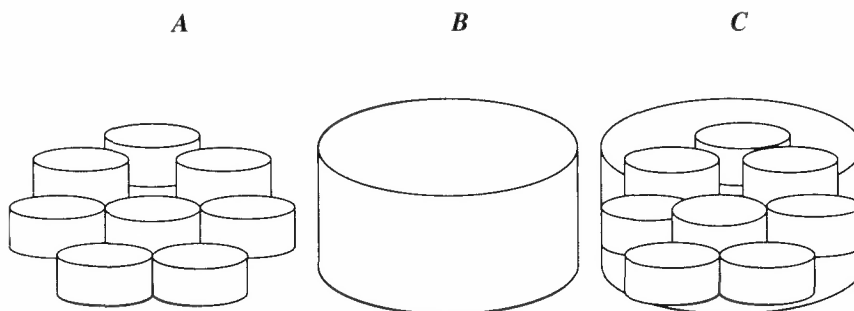
A 7. táblázatra tekintve látható, hogy az egy évtizede a közigazgatási reform központjában álló régióigazgatás szabályozása igen bonyolult feladat, nem csoda, hogy egy statisztikai jelentőségű regionalizáción túlmenően eddig egyik kormány sem nyúlt hozzá a közigazgatási nagyrégiók kialakításához, főleg nem a megyerendszer rovására. A megye történelmi gyökerein túl azt is látni kell, hogy a helyi identitástudat az egyik legerősebb régióformáló és kohéziós erő (Böhm 2000). Magyarországon pedig csak a megye rendelkezik ilyennel, kivéve a trianoni csonkítás után összevont „öszvéreket”, ahol viszont egy-egy megyén belül több identitástudat is létezhet. Azt is látni kell, hogy egyik központi kormány érdeke sem lehet a választott önkormányzati testülettel és az alkotmánynak alárendelt, vagy derivált törvényhozói jogosítványokkal rendelkező nagyrégió kialakítása (Tózsza 2001). Ha tehát elfogadjuk, hogy Magyarországnak – kis területe, tradicionális nemzeti és nemzetiségi egysége és kormányozhatósága – miatt a jelenlegi, unitárius vagy decentralizált jelleg felel meg, akkor nincsen szükség a már kialakult regionális (megyei) struktúrák szétszedésére és újra rendezésére régióigazgatás címszó alatt. A kutatók és szakemberek állásfoglalása sem egyértelmű a megye jövőbeni szerepét tekintve (Horváth 2001; Verebélyi 2001). Az említett koncepcionális vitának mindenképpen része a regionális intézményrendszer hivatali átszervezése és annak technikai feltételei. A tanulmány további fejezetei (regionális e-kormányzat és eszközei) a „régioigazgatásnak” kizárólag ehhez az aspektusához illeszthetők.

A régióigazgatást a már meglévő intézményrendszernek egy új dimenzióban való koordinálásán keresztül lehet megvalósítani anélkül, hogy új testületeket, intézményeket, hivatalokat kellene szervezni és felállítani. Fontos hangsúlyozni az új dimenziót, mert a hagyományos eszközrendszerünket tekintve a 7. táblázatban feltüntetett rendszer koordinációja térben és időben megvalósíthatatlan. Szerencsére azt az új dimenziót már feltalálták, amelyben minden intézmény, minden szervezet,

amely a régióigazgatás rendszerében található, térben és időben – szinte költségmentesen – egyszerre jelenhet meg, szerepelhet és működhet. Ez a dimenzió az *információs szupersztráda, a www. Közigazgatási alkalmazását elektronikus kormányzásnak (e-governance) hívjuk, eszközrendszerét elektronikus kormányzatnak (e-government), működési szintjében lehet központi (országos, ill. kormányzati) és helyi. A helyit tovább bonthatjuk, úgymint regionális (több települést átfogó) és lokális (egy településre kiterjedő). Jelen esetben tehát a regionális e-government áll érdeklődésünk középpontjában.*

1. ÁBRA

*A regionális igazgatás formái**
(The Forms Regional Administration)

*(A): A regionális igazgatás jelenleg intézményesített szereplőinek sokasága. (B): A regionális igazgatás egy újonnan kialakított és megvalósított monstre szervezete. (C): A regionális igazgatás új dimenziós kapcsolatrendszerbe illesztett jelenlegi intézményei (maga a regionális elektronikus kormányzat)

Forrás: Saját szerkesztés.

Regionális e-kormányzat

Az elektronikus kormányzat eddigi külföldi és hazai fejlődését, jelenlegi helyzetét és speciális területeit a BKÁE Államigazgatási Kar Közigazgatás-szervezési és Urbanisztikai Tanszékén folyó kutatások összegzéseként megjelent első hazai e-government felsőoktatási tankönyv foglalja össze (Budai 2002). Amikor tehát regionális elektronikus kormányzatról beszélünk, a tradicionális szervezetek közötti kapcsolatok összességét digitális adatátviteli (EDI) rendszerben kell felvázolnunk, és a kapcsolatok, linkek tartalmát úgy kell közvetíteni, hogy azok az egész világon elfogadott kód- és jelrendszerben működjenek (UNSM rendszerben). Erre többek között az EU kompatibilitás miatt is szükség van. A regionális e-kormányzat tényezői között egyrészt a dekoncentrált és a decentralizált közigazgatási szervezetek közötti folyamatos adatáramlási csatornákat, másrészt a régióval bármilyen kapcsolatba kerülő állampolgárok, civil szervezetek, vállalkozások, egyházak és más hazai vagy külföldi régiók kapcsolati csatornáit, linkjeit is szerepeltetni kell (8. táblázat).

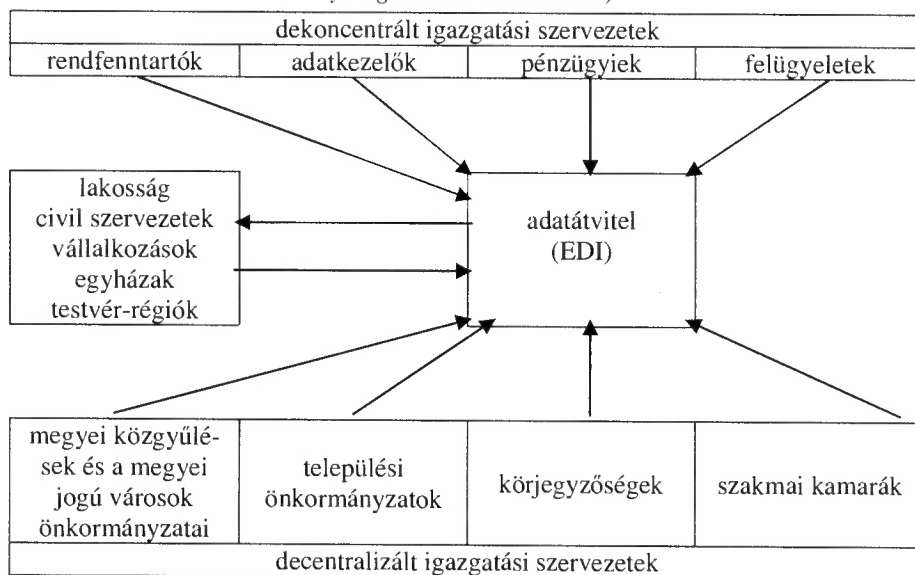
A regionális e-kormányzat kiépítésénél alapvető követelmény az ISO követelményeknek megfelelő teljes minőségbiztosítás (TQM), és az angol szavak kezdőbetűiből adódó „3 e”, vagyis az eredményesség, a hatékonyság és a gazdaságosság. Az

adatvédelem célja az adatok integritásának megőrzése a továbbítás során, valamint a rendszer vírus és feltörés elleni védelme. Az adatvédelem körébe tartozik a hitelesítés, a személyi és vállalati adatok védelme. Itt felmerül a digitális aláírás nehézkes hitelesítési és alkalmazási eljárása, mint egyik nagy gátja az e-kormányzati eszközök széles körű alkalmazásának. Meg kell jegyezni, hogy a mobil internetes hozzáférés elterjedése talán technikailag orvosolhatja a hitelesítés problémáját, ill. megkönnyíti az azonosítást.

8. TÁBLÁZAT

*Lehetséges kapcsolatok, amelyeket a regionális e-kormányzatnak
figyelembe kell vennie*

*(Potential Relationships, Have to Be Taken into Account
by Regional E-Government)*

Forrás: Saját szerkesztés.

A regionális e-kormányzat kiépítését távközlési tartalomszolgáltató cégek végzik. Míg a települések esetében van rá példa, hogy egy-egy önkormányzat saját fejlesztésben, önerőből (SSP rendszerként) építsen ki e-kormányzati eszközöket és belső informatikai rendszereket, a regionális e-kormányzat esetében a régióknak ez már nem ajánlott. Nagyvárosok esetében, így a regionális e-kormányzat esetében érintett megyei jogú városok, ill. a regionális e-kormányzati rendszerben résztvevő más városok alkalmazhatnak saját fejlesztésű SSP rendszereket. Az SSP-nek lehetnek kompatibilitás gondjai más e-kormányzati rendszerekkel, kis mérete miatt nem gazdaságos az üzemeltetése, esetleg a megfelelő szakértelem sem áll rendelkezésre, hiszen nem nagyvállalatok professzionális munkatársai építik fel. Előnye viszont, hogy az üzemeltető, jelen esetben a város, magáénak érzi, a rendszer segíti a helyi identitástudat – adott esetben a város vonzáskörzetére, az agglomerációjára vetítve

a regionális identitás tudat és ezen keresztül a régióformálás – erősödését. Mindez igen fontos pozitív vonás a város, ill. a régiómarketing során is.

A kiépítés másik lehetséges módja, amikor a város megvesz egy, a piacon kínált e-kormányzati rendszert az üzemeltetési know-how-val együtt, vagy szerződik egy professzionális céggel egy ilyen rendszer kiépítésére és üzemeltetésére. Ez a kiszereződéses szolgáltató típus (OSP). Az OSP előnye, hogy hatékonyabb, gazdaságosabb, és a rendszer szakszerű működtetésének és karbantartásának a felelőssége is a külső cég vállain nyugszik. Hátránya viszont, hogy a szolgáltatás árszabásának tekintetében a megrendelő önkormányzat kiszolgáltatott helyzetbe kerül – hiszen maga nem képes üzemben tartani a rendszert, mint az SSP esetében –, és hiányzik a saját fejlesztés tudatából áramló identitástudat-formáló erő is a rendszerből (9. táblázat).

Végül a harmadik típus az alkalmazás-szolgáltatás (ASP) rendszer, amelyeket éppen azért fejlesztenek ki a nagy tartalomszolgáltatók, hogy ne egy-egy települési önkormányzat, hanem egy-egy településrendszer, vagyis régió használja. Ez a leggazdaságosabb, legolcsóbb, ugyanakkor (műszaki tekintetben) megfelelő szakértelemmel tervezett rendszer. Mivel sok felhasználó alkalmazza, nincsenek kiszolgáltatva árképzés terén a tartalomszolgáltatónak. Mivel a rendszer hátránya hasonló az OSP-hez, vagyis a regionális identitástudat hiányzik belőle, az ASP forgalmazói bevezették az informatikai vezető (CIO) intézményét. A CIO helyi illetőségű, a helyi igazgatási elvárásokat ismerő, de az adott ASP rendszerben kiképzett szakember. A CIO képzés célja, hogy olyan közigazgatási szakemberek jelenjenek meg a piacon, akiknek megfelelő informatikai, pontosabban elektronikus-kormányzati ismereteik is vannak. Ilyen lehet a közigazgatási mérnök egyetemi szak, amelyet a BKÁE Államigazgatási Kar keretében tervezünk megvalósítani a jövőben.

9. TÁBLÁZAT

A regionális e-kormányzati megoldások előnyei és hátrányai (Advantages and Disadvantages of Regional E-Government Solutions)

	SSP	OSP	ASP
Költséghatékonyság	■■■■	■■■■■■■■	■■■■■■■■■■■■
Méretgazdaságosság	■■■■	■■■■■■■■	■■■■■■■■■■■■
Regionális identitás- és tulajdonosi tudat	■■■■■■■■■■■■■■	■■■■■■■■	■■■ + CIO

Forrás: Saját szerkesztés.

Az ASP rendszerek megjelenése és fejlődése hazánkban 1998-ra, nyugaton 1996-ra tehető. A 21. század első évtizedében az európai közigazgatásban megvalósuló, nagy területeket egységes formátumú, kompatibilis információval ellátó EDI funkció valójában a regionális e-kormányzat formáját, keretét jelenti. A fejlett nyugati országok és Magyarország között ezen a téren a gazdasági lemaradás nem érezhető élesen, a 10. táblázat előrejelzése mindössze 2 évre teszi a hátrányunkat. Az információ, kölcsönhatás, tranzakció és átalakulás – az angolban szinte alliteráló information, interaction, transaction és transformation szóssorral – az évtized végére lehetővé teszi, hogy az ASP rendszerek segítségével megvalósuljon a regionális e-kormányzat kerete.

10. TÁBLÁZAT

*Az ASP-nek, az e-kormányzat keretének és feltételének a kialakulása időben
Magyarországon (H) és az Európai Unió fejlett, nyugati országaiban (EU)
(The Formation of the ASP, the Frames and Terms of E-Government in Hungary (H)
and the Developed Western Countries of the European Union (EU))*

INFORMÁCIÓ	INTERAKCIÓ	TRANZAKCIÓ	TRANSZ-FORMÁCIÓ
		– vállalkozások portálja	– CRM alkalmazás – interaktív e-ügyintézés
	– intranet (belső informatikai hálózat)	– elektronikus közbeszerzés	– elektronikus szavazás
– csak informá- ció letöltés	– korlátozott interaktivitás	– elektronikus adózás	– mobiltelefonos in- ternet-hozzáférés
– kormányzati honlapok	(ürlap-letöltés) – korlátozott e-kereskedelem	– okmányok, engedélyek elektronikus beszerzése	– elektronikus piacok
H: 1998–2000	H: 1999–2002	H: 2000–2005	H: 2002–2010
EU: 1996–1999	EU: 1997–2000	EU: 1998–2003	EU: 2002–2008

Forrás: MATÁV 2002.

Mi tehát a regionális elektronikus kormányzat?

Összefoglalva elmondható, hogy a regionális elektronikus kormányzat jelen írásban körvonalazott modellje a jelenlegi helyi igazgatási struktúrát intézményi és szervezeti szempontból csak igen minimális mértékben változtatná meg, tehát az átszerveződés nem vezetne munkahelyi, társadalmi feszültségekhez, amelyek óhatatlanul a politikai csatározások vitorláiba fújnák a szelet. Ehelyett a meglévő szervezet- és intézményrendszer, pontosabban a közöttük kialakítandó kapcsolatrendszer – megfelelő régiós csoportonként, mint Dél-Alföld, Észak-Alföld stb. – ASP segítségével a világhálóra kerül az egymás közötti adatáramlási jogosultságok birtokában. Így a régióigazgatás tagszervezetei és intézményei egy új, sokdimenziós kapcsolatrendszerben működve mind tartalmi, mind formai szempontból eleget tennének a korszerű, állampolgár-barát regionális igazgatással szemben támasztott társadalmi elvárásoknak, beleértve a felnőtté váló fiatal generációk elvárásait is.

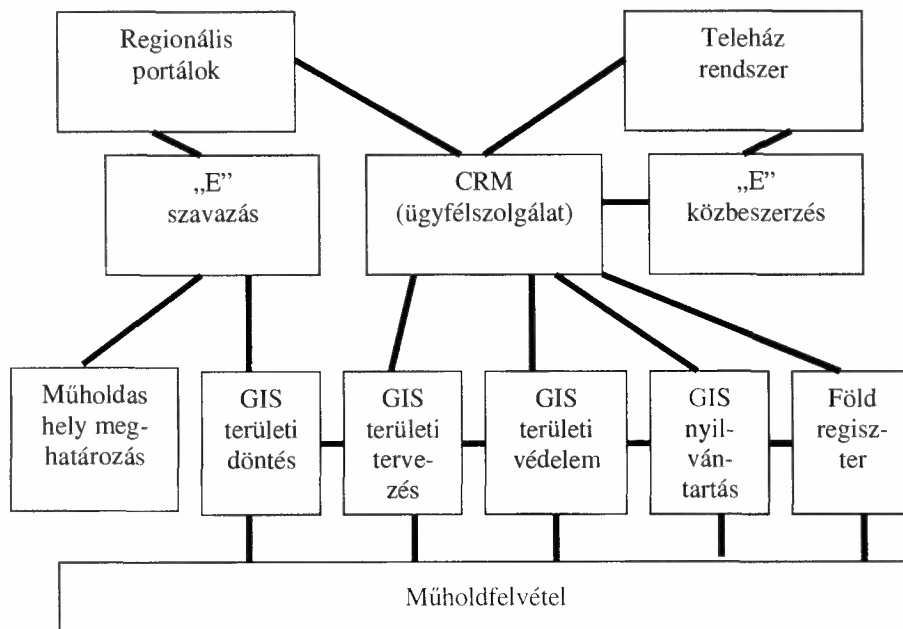
Az ehhez szükséges beruházás eltörpül annak a megoldásnak a költsége mellett, amely a régióigazgatás felépítményét hagyományos eszközökkel és intézményekkel a semmiből kívánná megteremteni – függetlenül attól, hogy az új szervezet(ek)en belül milyen igazgatási jogosítványokat és hogyan osztana újra. A fent vázolt elektronikus kapcsolatrendszer beruházási igényét csak egy központi szerver felállítása, egy CIO szakember alkalmazása, a kulcsfontosságú tagoknál az esetleg még hiányzó ICT eszközök pótlása hardver és szoftver tekintetében, az adatvédelem és -biztonság szavatolása, valamint az e-kormányzathoz nélkülözhetetlen eljárásjogi szabályozás végrehajtása jelenti. Ezek közül a költségek közül az ICT eszközök

folyamatos korszerűsítését és a jogi szabályozást a regionális igazgatás bevezetésétől függetlenül is végre kell hajtani a közigazgatásban, ha nem akarunk elszakadni a kor követelményeitől.

A regionális elektronikus kormányzat eszközei

2. ÁBRA

A regionális elektronikus kormányzat lehetséges eszközszerkezetének szerkezete
(The Possible Structure of Tools of Regional E-Government)

Forrás: Saját szerkesztés.

Műholdas helymeghatározás

Az intelligens közlekedési rendszer és szolgáltatás (ITSS) a műholdas általános helymeghatározás (GPS) egyik fontos alkalmazási területe, amely során a járművek fedélzetén elhelyezett GPS készülék jeleket küld egy távközlési műholdra, amely azokat egy központi geodéziai rendszerben – térképen – elhelyezve küldi vissza a járműnek, akár 1 m pontossággal jelölve annak pillanatnyi helyét. A közlekedési vállalatok nagyvárosokban vagy régiókban a GPS segítségével hatékonyabban tudják szervezni működésüket, s a biztonságos légi közlekedés és hajózás feltétele, a globális műholdas navigációs rendszer, a GNSS is hasonló technikai háttérre épül. A GPS forradalmasította és pontosította a térképészetet és a légi fényképezési eljárásokat. Mivel a légi fénykép készítésekor a felvevőgép pontos helye ismert, nincsen szükség az ismert koordinátájú geodéziai mérőpontok azonosítására a légi

felvételen, amikor térképeket készítenek belőlük. Ennek a technikai újtásnak nagy a jelentősége a régióigazgatásban is, hiszen a területi tervezésben a rendezési tervek alapja a jövőben műhold- vagy légi fénykép sorozat kell(ene), hogy legyen. A mobiltelefonok rendelkeznek hozzávetőleges helymeghatározási funkcióval, s az új generációs, GPS-szel is felszerelt mobilszolgáltatások fokozatosan kibővülnek az azonnali, pontos helymeghatározás lehetőségével, aminek igen nagy a jelentősége vészhelyzetben, pl. autólöpés, baleset vagy más szerencsétlenség esetén.

Az elektronikus helymeghatározásnak a regionális igazgatásban a szavazáshitelesítés során lehet jelentősége a jövőben (2. ábra).

Földnyilvántartás

A mezőgazdasági földprivatizáció ismert következménye a kisparcellás, piaci szempontból életképtelen egységek kialakulása. Tény, hogy az EU nem támogatja a 0,3 ha alatti, 20 m-nél nem szélesebb földterületek mezőgazdasági hasznosítását, aminek következményeként Magyarországon a jelenlegi földtulajdonosok 20–30%-a kiesik a támogathatók köréből. Nemcsak a segélyek, hanem a termelékenység szempontjából is elkerülhetetlen a mezőgazdasági művelésű földek újbóli „nagyüzemesítése” (Enyedi 2000). Jellemző a földterület elaprózottságára, hogy amíg a földhivatalok bejegyzési hátraléka 1990-ban összességében 40 ezer tulajdoni lap volt, addig ez az érték a 2000. évre 600 ezerre nőtt.

A földnyilvántartás ilyen körülmények között elképzelhetetlen az elektronika, pontosabban a térinformatika eszköztára nélkül. A nyilvántartást vezető földhivatalok, mint dekoncentrált szervek, részei a régióigazgatásnak, és összesített adataikat megyei, ill. regionális szinten egyrészt a vagyonkezelés, másrészt a pályázatok kiírása, ill. megpályázása során használhatják fel.

11. TÁBLÁZAT

*Európai uniós támogatások elektronikus földnyilvántartó rendszerekre
1990–2000 között*

*(The European Union Supports to Electronic Land Register System
between 1990 and 2000)*

[illegible]

Forrás: GeoEurope 2001/5.

A földnyilvántartásban nemcsak a mezőgazdasági, hanem az építési célú földingatlanok is szerepelnek, tehát ezek összevont adatai igen hasznos áttekintő helyzetképet nyújtanak a megyei és a regionális területrendezési tervek kiindulási pontjaként. A nyilvántartások valamilyen térinformatikai alapú rendszerhez kötötten, a jövőben műholdfelvételes alapokon is működhetnek, a minél hitelesebb térbeli ábrázolásmód érdekében (2. ábra).

CRM a régióigazgatásban

Az ügyfélszolgálat (CRM) volt az egyik első elektronikus eszköz, amely az elektronikus üzletben, az e-business-ben elterjedt, jelesen a bankszférában (e-banking), az ügyfelek megtartása és megszerzése céljából. A közigazgatásban a közüzem (köz-mű, energiaellátás és hírközlés) az a terület, ahol a CRM használata tetten érhető. A közüzemi számlák elektronikus úton való továbbítása és banki átutalása az USA-ban, pl. széleskörűen alkalmazott eljárás (EBPP). A közüzemi szolgáltató direkt számítógépes kapcsolatban áll a fogyasztóval. Ez megkönnyíti a számlázást és a hibaelhárítást. Mivel a közüzemi ellátás nagy területek lakosságát szolgálja ki, a regionális kormányzat részét is képezi, mégpedig a közvetlen felelősök, a települési önkormányzatok, ill. a körjegyzőségek kapcsolatán (portálján) át. A CRM megjelenésekor, pl. az USA-ban a pontos közüzemi térképek az interneten keresztül bárki számára elérhetők voltak. Azonban a 2001 szeptemberétől megváltozott világban ezt megszüntették, és a jövőben sem tanácsos a régióigazgatásnak a települési önkormányzati portálon át szabadon elérhetővé tennie a közüzem adatait, kivéve az előfizetőkkel való kapcsolattartást, számlázást. A CRM angol kezdőbetűiből is kitűnik, hogy ez több mint a hagyományos értelemben vett ügyfélszolgálat. Tartalmaz marketing és imázs-formáló elemeket is. Így a régióigazgatás CRM-jét a három-három megye elnöki kabinetirodáinak kell kezelnie, ill. az egyes intézmények CRM-jét koordinálnia, összehangolnia.

Ezen túl a CRM szervezi a regionális igazgatás átláthatóságát, amennyiben a régió internetes portálján, ill. a teleház rendszeren át hozzáférhetővé teszi a közbeszerzések, a földnyilvántartás, a területi létesítmények, döntések, rendezési tervek, védelmi tervek információját – természetesen megfelelő hozzáférési jogosultság mellett (2. ábra).

Regionális portálok

A régióigazgatás változatos intézményrendszerében ma már elmondható, hogy nehéz olyan szereplőt találni, amelynek ne lenne internetes honlapja, ill. olyan kapcsolódási felületekkel (linkekkel) ellátott honlapja, amelyet portálnak (kapunak) nevezünk. Mivel a régióigazgatás koncepciója egy új, sokdimenziós kapcsolatrendszer takar, fontos, hogy minden regionális honlap portál legyen, azaz egy-egy régió belül minden szervezet minden más szervezettel on-line kapcsolatban állhasson. A portálok tartalmát a régióigazgatásnak, pl. a CIO szakembernek kontrollálni, valamilyen szinten egységesítenie kell. Jelenleg a települések, megyék, kistérségek, a

dekoncentrált szervek honlapjai csak információt tartalmaznak. Egy átlagos települési honlap, pl. tartalmazza a képviselő testület összetételét, a település történetét, földrajzát, főbb adatait, az ott működő nagyobb vállalkozások bemutatkozását, kulturális programjait, a helyi nevezetességeket és szálláshelyeket. Sajnos ezeket is többnyire csak egy nyelven, magyarul. A nagyobb városok esetében már megtalálható a formanyomtatványok, űrlapok letöltésének lehetősége és az egyes hivatali ügyek intézésének leírása. A dekoncentrált szervek portáljai a profiljuknak megfelelő, az állampolgárok számára ismeretterjesztő célú adatokat tartalmaznak. A regionális portálok kapcsolatot kell hogy biztosítsanak egyrészt a hagyományos megyei igazgatás alá tartozó intézmények (kórházak, középiskolák, védelmi központok) honlapjai felé, másrészt minden olyan más szervezet és intézmény portálja felé, amely a régióigazgatás szereplőjének számít (az összes település, a dekoncentrált szervek, kistérségek, településszövetségek, kamarák). A portálok elemzése már önálló szakterület (portalogy). A vizsgálat szempontjai között szerepel, hogy az illető portál mennyire felhasználó-barát, milyen egyszerű, vagy komplikált a benne való tájékozódás, esztétikailag milyen a megjelenése, milyen idegen nyelv választási lehetőséggel rendelkezik, biztosít-e látogatónak hozzászólási (chat) lehetőséget, milyen mértékű az interaktivitása, milyen gyakran frissítik a tartalmát stb.

A régióigazgatás során (2. ábra) a portál jelenti a kaput, ahonnan az állampolgár, a társ-régiók és a régió belüli intézmények bejutnak egyrészt az ügyfélszolgálatra, másrészt a területi igazgatási feladatok összehangolásának platformjára, pl. a régióigazgatás virtuális kabinet-irodájába (vagyis a három megyei kabinetiroda virtuális, térbeli integrációjába).

E-közbeszerzés

2002-től az elektronikus közbeszerzés (EKR) volt a digitális aláírás első gyakorlati alkalmazásának a területe. A tanúsítványszolgáltatók által kibocsátott tanúsítvány (egy intelligens kártya = smart card) és egy jelszó együttesen szolgálja a hitelesítést, amikor egy meghatározott szállítói kör árucikkeinek és szolgáltatásainak a kínálatából az államigazgatási szervek választanak. Az EKR folyamatának részeit jelenti az ajánlatkérés, a katalóguskezelés, a megrendelés és a kétirányú árverések rendszere.

A közbeszerzés elektronikus lehetőségei mellett itt lehet megemlíteni a regionális e-kormányzat működtetésének két lényeges aspektusát. Miként a beszerzéseit elektronikus úton végzi a régióigazgatás szereplője, úgy a közgyűlés tagjai közötti levelezést és dokumentum köröztetést is elektronikus eszközzel kell elvégezni. Vagyis, ha a régióigazgatás közgyűlése a három-három megyei közgyűlés, az egyes megvitátásra kerülő dokumentumok a jövőben nem papírformátumban, sokszorosítva érkeznek postán minden képviselőhöz, hanem e-mail-ben, csatolt fájlként. Ugyanígy a határozatok, rendeletek nyilvántartása is elektronikus úton biztosítható. A fénymásolt papírforgalom csökkentése mellett a személyek utaztatását is meg lehet kerülni a régióigazgatásban: részben e-mail révén, részben pedig videokonferenciák, videó-kapcsolatok fenntartása útján. Ez az egyik legerősebb érv az ellen,

hogy a régióknak saját teljes körű irodai és intézményi infrastruktúrája legyen. Manapság amerikai egyetemeken mindennapos, hogy a szemináriumi órákat videokonferencia kapcsolatban tartják meg.

A régióigazgatás során a transzparencia, az átláthatóság elve értelmében a közbeszerzési információk, bizonyos jogosultsági feltételek esetén a CMR-en keresztül internetes elérhetőséggel rendelkeznek a portálon át közvetlenül vagy a teleház rendszerben (2. ábra).

Teleház rendszer

A teleház rendszer (részletesen lásd: Gáspár 1999) tipikus civil, NGO kezdeményezés, amely Svédországban, az 1980-as évek közepén született. A hátrányos helyzetű társadalmi rétegek esetében jelenti azt a kapaszkodót, amellyel a világhálóra is fel tudnak jutni, és egyéb ICT eszközöket is használhatnak. Magyarországon a teleház mozgalom 1994-ben indult. Jelenleg hozzávetőlegesen 500 teleház működik. Az ország lakosságának arányában ez azt jelenti, hogy hazánk Kanada, az USA, Ausztrália és Anglia után az ötödik a világon a teleházakkal való ellátottságát tekintve, a kontinentális Európában pedig első! A teleházak felszerelése költséges, egy átlagos ilyen intézmény hat internetes kapcsolattal rendelkező PC-vel, fénymásolási és faxküldési lehetőséggel mintegy 10 000 Euróba kerül. A pályázati pénzek mellett elsősorban a települési önkormányzatok tartják fenn a teleházakat, s ez a régióigazgatás számára is vonzó feladat kell, hogy legyen. A Magyar Teleház Szövetség ISO minőségbiztosítást (TQM) vezet be, hogy a teleházas szolgáltatások színvonalát biztosíthassák. A teleházakban közigazgatási tanácsadó szolgálat is működik, ilyen értelemben megfelelnek az önkormányzatok ügyfélszolgálati irodáinak is, főleg a körjegyzőségek körébe tartozó, mintegy 1600 hazai településen, ahol nem működik önálló polgármesteri hivatal. A Szövetség 2004 végéig mintegy 2500 teleház létesítésével kíván eleget tenni a kistelepülések tökéletes ICT ellátásának, megalapozva ezzel a regionális e-kormányzat bevezethetőségét az egész országban.

A régióigazgatásban a teleházak szerepe a portálok internetes elérhetőségének biztosítása azok számára, akik sem otthoni közvetlen kapcsolattal, sem mobilos elérhetőséggel nem rendelkeznek, vagy képtelenek azt használni. Ilyen az idős generáció egy része és a képzetlen, vagy igen alacsony jövedelmű népesség (2. ábra).

E-szavazás

Az elektronikus szavazás óriási távlatokat nyit a régióigazgatás működtetése előtt (is). Jóllehet, jelenleg még csak a leadott szavazatok feldolgozása történik gépi úton, a nyugati demokráciákban már van rá példa, hogy helyi népszavazásokat tartanak elektronikus úton. Egy 2002-ben végzett MATÁV felmérés szerint olyan országokban, mint Norvégia, Dánia, Kanada, az USA, Hollandia, Dél-Korea, Ausztrália és Finnország a lakosságnak családonként több mint 50%-a rendelkezik otthonában internet-eléréssel, de a közigazgatással való kapcsolattartásra, s így pl. szavazásra, még ezeken a helyeken is csak mintegy 30% használja rendszeresen

ICT eszközét. Magyarországon viszont, ahol csupán a családok mintegy 17%-ának van valamilyen formában internet elérhetősége, majdnem ugyanennyi keresi a kapcsolatot a közigazgatási szférával. Ez arra utal, hogy hazánk kiváló terep lenne az e-szavazásra, s ennek nem az lenne a feltétele, hogy minden család rendelkezzen on-line PC-vel. Két feltétel esetén, akár az országgyűlési választásokon is lehetne e-szavazati módszerekkel (is) voksolni: amennyiben a mobiltelefonok és a vezetékes telefonok is alkalmassá válnak internet-elérésre (és ez már egyáltalán nem a távoli jövő), ill. amennyiben a jelenlegi, elvileg alkalmazható digitális aláírás helyett valamilyen ISDN vonalon történő személyi azonosítási vagy hitelesítési eszköz rendelkezésre fog állni. Ilyen feltételek mellett a helyi és regionális vagy országos szavazásokon a részvételi arány is ugrásszerűen megnőne, újra bizonyítva azt az állítást, hogy az e-kormányzat az on-line demokrácia kiteljesedését jelenti.

A régióigazgatásban a távszavazás a műholdas, ill. mobilos helymeghatározással kiegészítve különösen jelentős energia- és költségkímélő eszköz lesz a jövőben, segítve a regionális léptékű döntések társadalmi előkészítését, megalapozását (2. ábra).

Területi információs rendszerek és nyilvántartások

Minden megye és régió legfontosabb adatbázisa a területi információs rendszer. Hazánkban ez a VÁTI gondozásában kifejlesztett TEIR, amely az államigazgatás szerveinek és intézményeinek áll rendelkezésére, egyéb felhasználók korlátozott mértékben, térítés ellenében, ill. engedélyhez kötötten juthatnak hozzá az ország teljes területét lefedő statisztikai adatokhoz, amelyeket térinformatikai eszközök jelenítenek meg. Az adatokat három szintnek megfelelő bontásban lehet kezelni: úgymint országos, megyei (ebből nyerhető a regionális) és a lokális (települési) szint, amelyből a különféle kistérségek és települési társulások adatai is összeállíthatók. A régióigazgatás az ilyen jellegű adatokat elsősorban a területi tervezés során mind a fejlesztési koncepció, mind a rendezési terv esetében hasznosíthatja.

Milyen adatokat tartalmazhat a területi információs rendszer? 1. Gazdasági statisztikákat (pl. a vállalkozások mérete és száma, a termelés értéke, az adóbevétel mértéke). 2. Demográfiai adatokat (pl. a választópolgárok név- és címjegyzéke, a népesség nem, életkor, foglalkozás, nemzetiség szerinti összetétele, mortalitása, betegség gyakorisága). 3. Szociális információkat (pl. munkanélküliség, támogatás, civil szervezetek, kulturális értékek és rendezvények). 4. Ökológiai tudnivalók (pl. földhasznosítás, a vízfolyások vízgyűjtő területeinek a határa, természetvédelmi területek, talajminőség, vadon élő állat- és növényvilág). 5. Környezeti adatok (pl. a gépjármű közlekedés szennyező hatásai, lég- és zajszennyezés, víz- és talajszennyezés, háttérugárzás). 6. Infrastrukturális adottságok (pl. hulladékkezelés, közlekedési vonalak, közüzemi ellátás, közösségi szolgáltatások, mint egészségügy, oktatás). Az ilyen adatok általában nagyobb területeket fednek le: nagyvárosokra, azok agglomerációjára, kistérségekre, megyékre vonatkoznak, tehát kiválóan alkalmas munkaeszközei a régióigazgatásnak.

A regionális igazgatásban a térinformatikára épített térbeli adatnyilvántartás – jogosultság esetén – egyrészt az állampolgárok rendelkezésére állhat a CRM-en keresztül, másrészt a területfejlesztési és -rendezési döntések adatbázisát jelenti, esetleg műholdfelvétellel vetített térinformatikai rendszerben (2. ábra).

GIS a területi tervezésben

A területi tervezés térképi termékei manapság már számítógépes térképészeti módszerekkel (CAD eljárással), ill. a térinformatika eszközeivel készülnek. Részben tartalmazzák a már említett területi információs rendszerek adatait. Az ilyen adatbázisok szintetizálására képes számítógépes rendszereket GIS-nek, azaz földrajzi információs rendszernek nevezzük. Ezek segítségével az adatok térbeli ábrázolása, integrálása, összehasonlítása, összesítése, módosítása és értékelése könnyen kivitelezhető. Mivel a megye – és a régió – feladata a területi tervezésben elsősorban az egyeztetés, a területhasznosítási zónák ésszerű találkozttatása az egyes települések határain, egyedül egy GIS biztosíthatja a hatékony feladatellátást, amikor több száz település rendezési tervét kellene összeillesztve harmonizálni egymással úgy, hogy a települési határokon ne legyen ellentmondásos, egymást kizáró terület-hasznosítás (pl. hulladéklerakó kontra üdülőtelep). Másrészt arra is csak egy GIS rendszer tud „ügyni”, hogy a régió ökológiai érdekeit ne sértsék a települési terület-hasznosítási elképzelések, vagyis a települési rendezési tervek összessége valóban illeszkedjen a megyei, ill. regionális területrendezési tervbe. Mindez természetesen csak akkor működik, ha az összes település rendezési terve és a megyei, ill. regionális rendezési tervek is egymással kompatibilis CAD szoftverekkel készülnek. A régióigazgatás, azon belül is a CIO prominens kötelessége lenne tehát kötelezni a települési önkormányzatokat, hogy csak olyan rendszerben készíttessék el rendezési terveiket, amelyeket a régióban alkalmazott ASP rendszer kezelni és összesíteni tud.

A régióigazgatásban a térinformatikai alapú területrendezési tervek egyrészt az ügyfélszolgálaton, a régióportálon, ill. a teleházakon át a társadalmi fórumra exportálhatók, másrészt a döntés előkészítő és az adatnyilvántartó térinformatikával karöltve, műholdas alapon a legkorszerűbb, legpontosabb kartográfiai megoldásokra képesek (2. ábra).

GIS a területi védelemben

A digitális felszín modell (DTM) olyan számítógépes domborzati térkép, amely a magassági adatokat nagy pontosságú geodéziai rendszerben tárolja. Az ilyen digitális terepmodellek kiválóan alkalmasak katonai, polgári védelmi és katasztrófa elhárítási célokra. Amennyiben a GIS-t DTM-mel kombinálják és a területi információs rendszer célirányos adataival feltöltik, olyan modellt kapnak a régióról, amely alkalmas különféle védelmi vizsgálatok lefolytatására abból a célból, hogy katasztrófa esetén a lakosság evakuálását vagy ellátását hogyan lehet megoldani. A DTM magassági adatokkal a radarfelderítést elkerülni szándékozó, a völgyeket kihasznál-

va alacsonyan szálló repülőeszközök útvonalát lehet behatárolni. Amennyiben a DTM adatokat a GIS meteorológiai adatokkal (szélirány gyakoriság és erősség, légnyomás, légnedvesség és hőmérséklet) kombinálja, akkor a katasztrófavédelem ki tudja számítani, hogy az egyes légszennyező anyagok milyen irányban, milyen gyorsasággal terjednek – adott légköri viszonyok mellett. Ez segít a lakossági evakuáció tervezésében. A GIS a területi információs adatbázisból infrastrukturális adatokat is nyújthat a katonai és védelmi szervezeteknek. Ezek arról nyújtanak tájékoztatást, hogy pontosan hol helyezkednek el az energia távvezetékek, milyen a közutak állapota, milyen egyéb utakat lehet szükség esetén igénybe venni, és azok járhatósága milyen, hol vannak repülőgép leszállására alkalmas terepviszonyok, hol vannak kutak és víztárolók, mekkora az egyes hidak teherbírása, hol vannak egészségügyi intézmények, raktárak, és azoknak mekkora a kapacitása és így tovább. Mindezek összesített ismerete szükséges ahhoz, hogy meg lehessen tervezni a lakosság és a katonai, védelmi egységek mozgását vészhelyzetben. Ennyi tényező egyszerre történő figyelembevételére pedig csak az adatszintézisre szakosodott GIS képes. Sajnos, 2001. szeptember 11. óta katasztrófa helyzetre bárhol és bármikor számítani lehet.

A régióigazgatásban a térinformatikai területvédelmi tervezés funkciója szintén kettős lehet a jövőben. Egyrészt katasztrófa helyzetben a CRM-en és a portálon, teleházakon át a lakosság tájékoztatását biztosítja, másrészt, a területi adatnyilvántartásokra, a rendezési tervekre és a térinformatikai döntés előkészítő rendszerekre és műholdas térképi alapokra támaszkodva hatékony eszköz lehet a regionális, ill. a megyei védelmi szervek kezében (2. ábra).

GIS a regionális döntés előkészítésben

A regionális léptékű GIS alkalmazásnak két területe van: az egyik a környezeti hatásvizsgálat, a másik a területminősítési vizsgálat, mely utóbbi vagy egyszerű térkép-összehasonlítással, vagy faktoranalízissel, vagy pedig szakértő rendszerben kialakított súlyozással operál, amikor a térképi adatokat integrálja. A környezetvédelmi hatóság csak környezeti hatástanulmány benyújtása után adhat engedélyt bármilyen nagyberuházásra. A hatástanulmány összegzi, hogy a tervezett létesítmény milyen hatással lesz a régió természeti környezetére (légszennyezés, megnőtt forgalom, zajhatás stb.). Ilyenkor megint a térképeken ábrázolt tényezők összesített értékelésére van szükség, amely a GIS profilja. A területminősítési GIS módszer akkor alkalmazható, amikor a területi döntéshozó szerv – esetünkben a leendő régióigazgatás – arra kíváncsi, hogy egy régió belül hol vannak a legkedvezőbb, a kedvező és a legkevésbé kedvező helyek egy-egy speciális gazdasági (ipari, szolgáltató vagy agrár) tevékenységre. Ilyenkor természetesen nemcsak a fizikai környezet adottságait kell figyelembe venni, nemcsak a természeti és a műszaki infrastrukturális adottságokat kell az adott szempontból összességükben értékelni, hanem a társadalmi környezet elvárásait, hozzáállását is figyelembe kell venni. Az ilyen soktényezős vizsgálat során természetes, hogy az egyes tényezők nem azonos

súllyal esnek a latba, sokszor a tényezők egzakt felmérésére nincs lehetőség, vagy azok nehezen számszerűsíthetők.

Amikor az értékeléskor a teljes földrajzi környezet tényezői megjelennek a biológiától kezdve a geofizikán át a regionális gazdaságtanig és a szociológiáig, többféle tudományterület érintett a GIS szintézisben, a faktoranalízis már nem megbízható módszer. Ilyenkor a differenciált súlyozáson alapuló területminősítést kell választani, amikor is az egyes tényezőkhoz rendelt súlyokat a különféle szakértők által adott értékek átlagából lehet számítani. Miután a szakértők súlyokat rendeltek minden olyan környezeti tényező mellé, amely vélhetően befolyásolja a tervezett tevékenységet, a GIS összehasonlítja, és a súlyokkal arányos pontszámokkal látja el az összes tényező térképfedvényét a régióban, a térképi felbontást jelentő területi egységekre. A végeredmény egy szintézis térkép, ahol a legkisebb és legnagyobb pontszámok között intervallumokat lehet megállapítani, és minden terület egység egy-egy megfelelőségi kategóriába kerül. A faktoranalízis esetében nincsen szükség szakértői súlyozásra. A több környezeti tényező közül azokat választja ki a GIS, amelyek a legnagyobb térbeli korrelációt mutatják a várt eredménnyel. Végül az összehasonlító GIS módszer a legegyszerűbb, amikor az egyes tényezők térképfedvényeit egymásra illesztik, és az eredménytérképen azok a felületek láthatók, ahol a legtöbb egybeesés történt.

A regionális igazgatásban a térinformatikára épülő döntés-előkészítés egyrészt a táv-szavazás adatait értelmezheti, másrészt a régió közvéleményét tájékoztathatja az ügyfélszolgálaton, portálon és teleházakon keresztül a területfejlesztési döntési lehetőségekről, harmadszor pedig a területi adatnyilvántartó, védelmi, rendezési és földnyilvántartó rendszerek információit felhasználva, műholdas térképi alapon a legkorszerűbb, politika-mentes, területi döntési javaslatokat nyújtja a döntéshozó testület számára (2. ábra).

Műholdfelvételek

GIS alkalmazása nélkül a területhasználatot vagy a nagyberuházásokat érintő döntések szükségszerűen szubjektívek, hiszen ötven környezeti tényező által befolyásolt megfelelőségi kategóriákba még egy polihisztor sem képes besorolni egy régió valamennyi területi egységét. A GIS alkalmazás sarkalatos pontja a térképek felbontása. Regionális célokra a LANDSAT műholdfelvételek képei ajánlhatók, hiszen ezek indirekt módon tartalmazzák a felszín fizikai minőségét, egyszerű eljárással területhasznosítási térképként használhatók, s mivel eleve digitális formátumban állnak rendelkezésre, a területi információs rendszer többi adata könnyen csatolható a LANDSAT képhez. Ezen kívül a már említett területi tervezési feladat optimális alaptérképe is LANDSAT műholdfelvétel lehet egy-egy régió belül, hiszen ez naprakész felszíni fizikai információt tartalmaz. Magyarország területére 1974-től állnak rendelkezésre archivált műholdfelvételek, tehát a régióigazgatás alkalmazásával olyan értékes információhoz is jut, hogy adott térségben, megyében, régióban az elmúlt majdnem 3 évtizedben hogyan változott a felszín minősége, hol milyen tendencia érhető tetten, és ezeket hogyan célszerű kezelni. Az egyes évekből

megvásárolt műholdfelvételek összehasonlításával vizuálisan jelenik meg a régió-igazgatás döntéshozói előtt, hogy hol hogyan változott az erdőterület, a szántó, vagy az egyes települések sűrűn és lazán beépített részei. Mindezek az előnyök arra predesztinálják a regionális e-kormányzatot, hogy ASP rendszerének alaphálójául LANDSAT műholdfelvételt rendszeresítsen.

A régióigazgatás nagy területek összehangolt működtetését igényli, ezért a műholdfelvétel ideális alapot jelent a régió térinformatikai rendszereinek és nyilvántartásainak (2. ábra).

Következtetések

A regionális e-kormányzat kiépítésének első lépése a stratégia-készítés, amely a régió (legalább három megye, ill. az egyes kistérségek vagy megyei jogú városok) lakosságának az elvárásain alapul. A második legfontosabb lépés az eljárási szabályok újrafogalmazása, megengedve azt, hogy a hagyományos ügyintézés mellett – párhuzamosan – e-kormányzati eszközökkel végzett, más ügymenetmodellel leírható ügyintézés is alkalmazható legyen ugyanazon eljárás esetében. Az e-kormányzat bevezetésének legnagyobb akadálya ugyanis nem a megfelelő technikai eszközök elérhetetlensége, nem is a köztisztviselők alacsony affinitása az ICT iránt, vagy alkalmatlanság ezek használatára. A fő probléma, ami az igazgatási munkában az e-kormányzati eszközök megjelenését gátolja az, hogy egyszerűen a jogi szabályozás nem teszi lehetővé az ügymenet megváltoztatását, ami pedig az elektronikus eszközök megjelenésével elkerülhetetlenül meg kellene, hogy változzon. Nevezetesen: egyszerűsödjön, gyorsuljon, az ügyfél által ellenőrizhetővé váljon.

A következő lépés a pénzügyi fedezet biztosítása a fejlesztésekhez, majd a tevékenység megkezdése, megfelelő minőségbiztosítással és adatvédelemmel, adatbiztonsággal, lehetőleg ASP rendszerben. Az utolsó lépés a tevékenységhez hasonlóan folyamatos. Ez a nemzetközi kapcsolattartás, tapasztalatcsere, hogy a fejlesztések időben tervezhetőkké váljanak, az új ICT megoldások adaptálhatók legyenek.

Visszahúzó tényezők, hátrányos adottságok is vannak, amelyek az e-kormányzat megjelenését zavarják. Ilyen az angol nyelvtudás (a világnyelv tudásának) viszonylag alacsony magyarországi szintje. Ilyen az egyes e-kormányzati és ICT eszközök, berendezések viszonylag költséges beszerzése, az idősebb korosztályban az ICT eszközök használata iránti affinitás hiánya, amit az esetleges informatikai képzettség hiánya gerjeszt, jöllehet a legtöbb esetben alaptalanul, hiszen senkinek nem kell autószerelőnek lennie ahhoz, hogy egy autót vezetni tudjon. A képsort folytatva, az úrvezetőnek kell természetesen jogosítvánnyal rendelkeznie, de a jogosítvány megszerzéséhez szükséges műszaki alapismeretek messze elmaradnak az autószerelő speciális ismereteitől. Végül kedvezőtlen körülményeket teremt a területi fejlettség tekintetében szélsőségesen hátrányos helyzetű, leszakadó térségek jelenléte – szinte minden régió belül akad több-kevesebb ilyen –, ahol az igazgatás ügyfelei nincsenek abban a helyzetben, hogy akár mobiltelefonon keresztül képesek legyenek igénybe venni az e-kormányzat szolgáltatásait. Ilyen térségekben a megélhetési

bűnözés, a magas munkanélküliség, a képzetlenség, a szegényes életkörülményekből adódó igények nem kínálnak ideális terepet az e-kormányzat bevezetésére.

12. TÁBLÁZAT

A regionális e-kormányzat bevezetésének lépései Magyarországon
(*The Steps of Introduction of the Regional E-Government in Hungary*)

Lépések	Társadalmi háttér, hátrányok
1. Stratégia	Angol nyelv
2. Eljárásjogi és ügyviteli változtatások	Költségek
3. Finanszírozás	E-affinitás
4. Tevékenység	Fejletlen térségek
5. Nemzetközi kapcsolatok	

Forrás: Miniszterelnöki Hivatal 2001.

Informatikai archipelago

Kelet-Közép-Európában a régióigazgatás (újbóli) bevezetésének nagy akadályá még az is, hogy a rendszerváltás után az új demokráciákban a települési önkormányzatok a központi források elapadásával kényszerítő erővel megjelent decentralizáció jegyében a területi középszint mellé kerültek, így a középszint (a megye, a vajdaság, a kerület stb.) elveszítette igazgatási jogosítványainak nagy részét. Az ICT eszközök megjelenésével amelyik önkormányzat csak tehette, elkezdett e-kormányzati eszközöket használni, de esetlegesen és egyedileg. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy belső nyilvántartásaikat valamilyen informatikai vagy térinformatikai rendszerben gépre vitték, és internetes honlapot szerkesztettek. Informatikai rendszerük másokkal nem mindig kompatibilis (SSP típusú fejlesztések eredménye), ezért ezeket szigetszerű, archipelago rendszereknek nevezhetjük. A világhálót pedig részben a már említett eljárásjogi, ügyviteli kötöttségek, részben az ügyfelek adottságai okán csak arra tudták használni, hogy önmagukról, a településükről ismereteket közöljenek (kivételes esetben idegen nyelven is). Az interaktivitás, az elektronikus ügyintézés célja viszont még a tehetősebb önkormányzatok esetében is csak az embrionális állapotig jutott: néhány, az ügyintézéshez szükséges adatlap letölthető a honlapról, s attól kezdve az ügyfél a személyes, manuális ügyintézés ügymenetébe kerül. Egy szó mint száz, nincsen regionális e-government kezdemény a települések rendszerében, tartozzanak azok egy megyébe, vagy akár egy kistérségbe.

A politika hatása

A központi igazgatásban sem jobb a helyzet. A rendszerváltó országok legtöbbszörben az informatika önálló minisztériumot kapott, de még így sem sikerült elérni, hogy legalább a minisztériumok egymással kompatibilis ICT eszközöket használjanak. Adatbázisaikra, informatikai rendszereikre féltékenyen vigyáznak, s kötélhúzás folyik közöttük a költségvetési pénzekért. A Miniszterelnöki Hivatal vállalta a szélmalomharcot először az Informatikai Kormánybiztossággal, majd a kormány-

váltás, 2002 nyara után a Kormányzati Informatikai és Társadalmi Kapcsolatok Hivatalával, hogy harmonizálni próbálja a központi igazgatás informatikai rendszereit.

13. TÁBLÁZAT

Számtalan érdekellentét bénítja az egymással kompatibilis informatikai rendszerekből felépülő, egységes központi és helyi (regionális) e-kormányzati rendszerek kialakulását. (Numberless Conflicting Interests Disable the Formation of the Uniform Central and Local (Regional) E-Government Systems Based on Compatible Informatic Systems)

Központi igazgatás	→←■→←■→←■→←■→←
	Kötélhúzás a minisztériumok, kormányhivatalok között
Eredmény:	↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓↓
archipelago típusú ICT alkalmazás	Ellentét a központi és a helyi igazgatás között
	↑↑↑↑↑↑↑↑↑↑↑↑↑↑↑↑
Helyi igazgatás	Versenyfutás a települési önkormányzatok között
	→←■→←■→←■→←■→←

Forrás: Saját szerkesztés.

A központi igazgatás és alárendelt, dekoncentrált területi szervei – lévén számban is kevesebb a települési önkormányzatoknál – inkább alkalmasak az egységes e-kormányzat felépítésére, legalábbis 2004-re kompatibilis ICT-vel fognak rendelkezni. Sajnos a közigazgatás sem kivétel a pártpolitikai összecsapások helyszínéit illetően. Mivel az e-kormányzat jól hangzó jelszó a politikusok szájából, az e-kormányzati stratégia – amiről tudjuk, hogy a bevezetés első lépése – a kormányváltással változni látszik, ami lassítja az ICT építkezést (Tózsza–Budai 2003). A törvényhozás – eltekintve az elektronikus aláírás igen alapos, bár idő előtti szabályozásától, a hírközlési törvénytől és az elektronikus közbeszerzés szabályozásától – egyelőre ignorálja az interaktív ügyintézés megvalósítását lehetővé tévő jogszabályok megalkotását. Nagy előrelépés volt az okmányirodák rendszerének 8 évet igénylő megvalósítása, bár ez még szintén nem interaktív ügyintézés, a dokumentumok kiadását mégis közelebb viszi az állampolgárokhoz.

Röviden jellemezve az ICT eszközök elterjedését a közigazgatásban, azt lehet mondani, hogy bár széles a spektruma az elektronikus eszközöknek, amelyek megjelentek benne, a regionális (jelenleg megyei) igazgatásban vannak jelen legkevésbé, akár a központi, akár a települési szinthez hasonlítjuk. Ennek oka a jelenlegi regionális (megyei) igazgatás bizonytalan helyzete, a törvényi szabályozás hiánya és a politikai játéktér túldimenzionált volta. A tanulmányban vázolt régióigazgatási modell egy lehetséges megoldás, amely maximálisan támaszkodik az információ-robbanás egyre növekvő hullámaira.

Hogy ellensúlyozzuk a modern technológia eszközeire épített áttekintést, egy történelmi jóslatot illene találni a tanulmány befejezéséhez. Az e-kormányzat elvben közvetlen kapcsolatot biztosít az állam és az emberek között, megvalósítva a szolgáltató államot, amely csak az igazi demokráciában valósulhat meg. Ez a vágy

1863-ig vezethető vissza az Amerikai Egyesült Államokban, de az is lehet, hogy éppen Magyarországról ered. Kossuthnak az emigrációban angolul elmondott beszédei hangzásra nem voltak ugyan tökéletesek (egy ilyen hallatán jegyezte meg egy angol állítólag: „nem is gondoltam, hogy a magyar nyelv ennyire hasonlít a mienkhez”), tartalmukat tekintve viszont nagyszerűek voltak. 1852-ben Kossuth Lajos amerikai útja során az illinois-i Springfieldben is elmondott egy ilyen beszédet, s az anekdota szerint egy fiatal ügyvéd jegyzetelt a hallgatóság között. A polgárháború döntő csatája után Abraham Lincoln 1863-ban egy rövid beszédet mondott Pennsylvániában (Gettysburg Address), amelyet azóta is gyakran idéznek a retorikai és politikai tankönyvek. Az anekdota szerint az utolsó mondat szinte szó szerint egyezik Kossuth Illinois-ban elmondott szavaival: „*a government of the people, by the people, for the people shall not perish from the Earth*” (kevésbé frappáns magyar fordítása: az emberek kormánya, az emberek által és az emberekért, nem fog eltűnni a Földről). Ennek a politikai álomnak – a demokratikus szolgáltató állam megvalósulásának – az e-kormányzat lehet a záloga.

Jegyzetek

¹ A tanulmányban használt rövidítések és idegen szavak jegyzéke:

ADSL = aszimmetrikus digitális előfizető vonal (Assymetric Digital Subscriber Line)

ASP = alkalmazás- és tartalomszolgáltató (Application and Service Provider)

BKÁE = Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem

CAD = számítógéppel segített tervezés (Computer Aided Design)

chat = internetes „csevegés”

CIO = informatikai vezető (Chief Information Officer)

CRM = ügyfélszolgálat (Customer Relationship Management)

DTM = digitális domborzati modell (Digital Terrain Model)

3 e = eredményes, hatékony, gazdaságos (efficient, effective, economic)

e-banking = bankügyletek elektronikus intézése (electronic banking)

EBPP = elektronikus számlázás és fizetés (Electronic Bill Presentment and Payment)

e-business = elektronikus eszközökkel végzett üzleti tevékenység (electronic business)

EDI = elektronikus adatcsere (Electronic Data Interchange)

e-gap = elektronikus szakadék (electronic gap) vö. digitális választóvonal (digital divide)

e-governance = elektronikus kormányzás (electronic governance)

e-government = elektronikus kormányzat (electronic government)

EKR = elektronikus közbeszerzési rendszer

e-learning = távtanulás elektronikus adatátvitellel (electronic learning)

EU = Európai Unió (European Union)

e-voting = elektronikus úton való szavazás (electronic voting)

GIS = földrajzi információs rendszer (Geographical Information System)

GNSS = globális műholdas navigációs rendszer (Global Navigation Satellite System)

GPRS = általános zsebrádió szolgáltatás (General Pocket Radio Service)

GPS = globális helymeghatározó rendszer (Global Positioning System)

GSM = a mobilkommunikáció globális rendszere (Global System for Mobile-communication)

HIF = Hírközlési Felügyelet

IDC = a világ információs társadalom mérőszámainak közlöje (Inter Data Computers)

ICT = információ kommunikációs technológia (Information Communication Technology)

ISDN = integrált szolgáltatások digitális hálózata (Integrated Services Digital Network)

ISO = Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (International Standard Organization)

ITSS = intelligens közlekedési rendszer és szolgáltatás (Intelligent Transport System and Service)

ITTK = Információs Társadalom és Trendkutató Központ

IKERES = Közigazgatási Információ Kereső Rendszer, **GILS** (Government Information Locator System) típusú kormányzati adatrendszer
MMS = multimédiás üzenetküldő szolgáltatás (Multimedia Message Service)
MJV = megyei jogú város
netizen = Internet használó állampolgár (net-citizen)
NGO = civil szervezet (Non-Governmental Organization)
NUTS = területi statisztikai egységek rendszere az EU-ban (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques)
OSP = kiszervező szolgáltató (Out-Sourcing Provider)
PC = személyi számítógép (Personal Computer)
PDA = személyi digitális segéd (Personal Digital Assistant)
PHARE = eredetileg: a lengyel és magyar gazdaság újjászervezési segélye (Polish and Hungarian Aid for the Reconstruction of the Economy)
SIM = rendszerazonosító modul (System Identification Module)
SMS = rövid üzenetküldő szolgáltatás (Short Message Service)
SSP = önfinanszírozó szolgáltató (Self-Sourcing Provider)
táv munka = távközlési eszközök segítségével munkahelyi feladat ellátása otthonról
TEIR = Területi Információs Rendszer
teleház = távközlési eszközökkel felszerelt közösségi ház (telekommunikációs ház)
TQM = minőségbiztosítás (Total Quality Management)
UNSM = egyesült nemzetek szabvány üzenetek (United Nations Standard Messages)
VÁTI = Városépítési Tudományos Intézet / Magyar Regionális Fejlesztési Urbanisztikai Kht.
VMC = hangposta központ (Voice Mailing Center)
VoIP = hangátvitel az Internet eljárás szabályozáson (Voice over Internet Protocol)
WAP = drótnélküli alkalmazás eljárási szabályzat (Wireless Application Protocol)
www = világháló (World Wide Web)

Irodalom

- Bende-Szabó G. (szerk.) (2001) A regionális önkormányzatok megalakításának lehetőségei, feltételei és következményei. – *EU-konform regionális fejlesztés. Közigazgatás-fejlesztési Füzetek.* 4. Magyar Közigazgatási Intézet–World Bank–Miniszterelnöki Hivatal, Budapest. 213–283. o.
 Böhm A. (2000) Térségi identitás Magyarországon. – Horváth Gy.–Pálné Kovács I. (szerk.) *Területfejlesztés és közigazgatás-szervezés. Magyarország az ezredfordulón.* MTA, Budapest. 111–142. o.
 Budai B.B. (2002) *E-government, avagy kormányzati és önkormányzati kihívások az on-line demokrácia korában.* Aula Kiadó, Budapest.
 Enyedi Gy. (2000) A területfejlesztés tudományos megalapozása. – Horváth Gy.–Pálné Kovács I. (szerk.) *Területfejlesztés és közigazgatás-szervezés. Magyarország az ezredfordulón.* MTA, Budapest. 13–28. o.
 Enyedi Gy. (2002) Nagyvárosi régiók. – Sipos A. (szerk.) *Tanulmányok Budapest múltjából.* Budapesti Történeti Múzeum, Budapest. 9–25. o.
 Gáspár M. (szerk.) (1999) *Teleházak és távmunka Magyarországon.* Teleház Kht., Budapest.
 Glatz F. (szerk.) (2000) *Az információs társadalom. Magyarország az ezredfordulón Stratégiai Kutatások IV.* MTA, Budapest.
 Horváth Gy. (2000) Az európai regionalizmus kihívásai és a magyar regionális politikai stratégia. – Horváth Gy.–Pálné Kovács I. (szerk.) *Területfejlesztés és közigazgatás-szervezés. Magyarország az ezredfordulón.* MTA, Budapest. 57–90. o.
 Horváth M.T. (2001) A regionális önkormányzatok bevezetésének perspektívája feladattelepítési és pénzügyi nézőpontból. – Szigeti E. (szerk.) *Régió, közigazgatás, önkormányzat.* Magyar Közigazgatási Intézet, Budapest. 187–202. o.
 IDC World Times Information Society Index = <http://www.itk.hu/infinet/2001/0322/index.html>
 Informatikai és mobilpenetrációs gyorsjelentések = <http://www.hif.hu/indexl.html>
 Ivancsics I. (szerk.) (2001) A területi államigazgatási szervek regionális alapokra helyezésének lehetőségei – *EU-konform regionális fejlesztés. Közigazgatás-fejlesztési Füzetek.* 4. Magyar Közigazgatási Intézet–World Bank–Miniszterelnöki Hivatal, Budapest. 99–212. o.
 Kiss E.–Varga Cs. (2001) *A legutolsó utolsó esély, új valóság és új vízió.* Stratégiai Kutató Intézet, Nagykovácsi.

- Kovács T. (2002) Az Európai Unió terület beosztási rendszerének magyarországi alkalmazása. – *Európai Közigazgatási Szemle*. A Magyar Jog melléklete. HVG Orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest. 23–32. o.
- Lőrincz L. (2001) *A helyi igazgatás. A közigazgatás alapintézményei II.* Főiskolai jegyzet. BKÁE Államigazgatási Kar, Budapest.
- Magyar Nemzeti Információs Társadalmi Stratégia = <http://www.ihm.hu/tarsadalom/strategia>
- Pálné Kovács I. (2000) Régiók Magyarországa: utópia vagy ultimátum? – Horváth Gy.–Rechnitzer J. (szerk.) *Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón*. MTA RKK, Pécs. 73–92. o.
- Pálné Kovács I. (szerk.) (2001) Az EU konform területfejlesztési régiók kialakítása. – *EU-konform regionális fejlesztés. Közigazgatás-fejlesztési Füzetek* 4. Magyar Közigazgatási Intézet–World Bank–Miniszerelnöki Hivatal, Budapest. 8–98. o.
- Szente Z. (2001) A regionális önkormányzatok lehetséges feladat- és hatáskörei Magyarországon. – Szigeti E. (szerk.) *Régió, közigazgatás, önkormányzat*. Magyar Közigazgatási Intézet, Budapest. 203–226. o.
- Szigeti E. (2001) A közigazgatási térszerkezet regionalizálásának feltételei és alternatívái. – Szigeti E. (szerk.) *Régió, közigazgatás, önkormányzat*. Magyar Közigazgatási Intézet, Budapest. 119–144. o.
- Tózsza, I. (2001) Who wants NUTS in Hungary? – *Studies on Common European Administration*. BUESPA Faculty of Public Administration, publication of the TEMPUS PHARE 12105-97. 373–380. o.
- Tózsza, I.–Budai, B. (2003) The Role of Affiliations in E-Governmental Developments. – Wimmer, M. (ed.) *Quo Vadis e-Government: State of the art*. Tagungsband zum zweiten e/Gov Day des Forums e/Gov.at Wien. Austrian Computer Society, Wien. 94–99. o.
- Verebélyi I. (2001) Önkormányzati rendszerváltás és modernizáció, különös tekintettel a megyék regionális célú megerősítésére. – Szigeti E. (szerk.) *Régió, közigazgatás, önkormányzat*. Magyar Közigazgatási Intézet, Budapest. 145–178. o.

REGIONAL E-GOVERNMENT, OR ELECTRONIC GOVERNMENT IN THE FIELD OF REGIONAL ADMINISTRATIVE TASKS

ISTVÁN TÓZSA

The study tries to introduce the tools of a new way of organizing public administration on the regional level. After 1990, almost all of the functions of regional public administration were passed onto the local level, leaving but a few ones on the regional level, the level of the counties. Since then the central topic of the public administration reform is the regional administration, as Hungary does not have a NUTS 2 level working with independent self-governance. Many micro-regional institutions and many offices of the central government, having territorial authority, however, observes the borders of the counties, of which there are 19, answering the NUTS 3 level according to EU nomenclature. The study suggests that the new institutional framework to be established for the regional administration ought to be the www, leaving the existing office and board network unchanged, causing the least tension with the reform. The new dimension in which the regional administration could work from an institutional point of view, could be the system of electronic government.

After an introduction to the present state of information communication technologies in Hungary, a row of e-governmental tools are enlisted and described, how they could be used in regional public administration. Such devices are satellite images, geographical information system used in regional zoning, in decision making, in land registry, e-voting, e-procurement, the system of telecommunication community houses, general positioning system, data banks and regional www portals, and interactive customer relationship management.